

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 307/2020-65

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou JUDr. Idou Cabanovou, Mičinská cesta 35, Banská Bystrica, proti postupu Krajského súdu v Žiline v konaní sp. zn. 9Co/151/2017 a jeho rozsudku č. k. 9Co/151/2017-302 z 30. novembra 2017 a postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 4Cdo/179/2018 a jeho uzneseníu č. k. 4Cdo/179/2018-410 z 18. októbra 2019 takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 20. decembra 2019 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupmi a rozhodnutiami všeobecných súdov. Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľka spolu s ďalšou osobou ako dlžníci na strane jednej s bankou ako s veriteľom na strane druhej ešte v roku 2005 uzavreli zmluvu o úvere, na základe ktorej im bol poskytnutý úver 100 000 Sk pri úrokovej sadzbe 9,80 % ročne. Banka dlžníkov 20. decembra 2012 vyzvala, aby jej do 15. januára 2013 zaplatili nedoplatky, ktoré vznikli v dôsledku ich omeškania, a ďalej pokračovali v pravidelnom mesačnom splácaní úveru s tým, že inak bude žiadať okamžité splatenie úveru. Dňa 31. marca 2013 banka dlžníkom zaslala žiadosť o okamžité splatenie úveru 2 153,55 eur z dôvodu neuhrádzania splátok úveru, ktorá bol dlžníkmi prevzatá 6. marca 2013.

3. Banka sa následne žalobou z mája 2013 proti dlžníkom spoločne a nerozdielne domáhala zaplatenia istiny úveru 2 153,55 eur, úroku k 2. júlu 2013 38,92 eur, úrok z istiny v sadzbe 6 % ročne od 3. júla 2013 do zaplatenia a úroku z omeškania z istiny v sadzbe 2 % ročne od 3. júla 2013 do zaplatenia. Okresný súd rozsudkom z 14. decembra 2016 žalobe voči sťažovateľke vyhovel. Dospel k záveru, že vzťah žalobcu a sťažovateľky je spotrebiteľský, a to aj napriek tomu, že sa naň vzťahuje Obchodný zákonník, podľa ktorého bola zmluva uzavretá. Okrem toho okresný súd vylúčil použitie zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1986 Zb. o Slovenskej obchodnej inšpekcii v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov, keďže tento zákon sa podľa § 1 ods. 2 písm. a) tohto zákona nevzťahoval na zmluvy stavebných sporiteľní. Za nedôvodnú považoval okresný súd argumentáciu sťažovateľky zákonom č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý v čase uzavretia zmluvy nebol účinný.

4. Proti rozsudku podala sťažovateľka odvolanie, keďže okresný súd sa podľa nej nevysporiadal s právnou otázkou duplicity právnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva, keďže podľa sťažovateľky ak súdy ustálili, že vzťah je spotrebiteľský, je potrebné na vzťah strán sporu použiť Občiansky zákonník, ktorého ustanovenia sú pre spotrebiteľa výhodnejšie. Krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok okresného súdu potvrdil, pričom sa stotožnil s jeho odôvodnením.

5. Proti tomuto rozhodnutiu podala sťažovateľka dovolanie podľa § 421 písm. a) Civilného sporového poriadku, podľa ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V tejto súvislosti poukázala na to, že súdy nevzali do úvahy jej argumentáciu týkajúcu sa dôsledkov jednostranného odstúpenia banky od zmluvy o úvere, a v tejto súvislosti poukázala aj na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/12/2016, v zmysle ktorého je nerešpektovanie záväzného právneho názoru v zrušujúcom uznesení súdu vyššej inštancie neprístupným postupom. Odklon od ustálenej rozhodovacej praxe sťažovateľka identifikovala v tom, že súdy nižších inštancií neposudzovali zmluvný vzťah podľa § 48 ods. 1 a 2, § 457 a § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka. Podľa sťažovateľky súdy pri odstúpení od zmluvy o úvere nemali aplikovať zmluvné dojednania vychádzajúce z použitia Obchodného zákonníka, ale použiť ustanovenia Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení. Sťažovateľka poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5MCdo/20/2009 a ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 402/2013.

6. O dovolaní rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že ho ako neprípustné podľa § 447 písm. f) Civilného sporového poriadku odmietol. Podľa najvyššieho súdu sťažovateľkou namietané nesprávne právne posúdenie veci tak, ako ho formulovala, nebolo spôsobilé založiť prípustnosť jej dovolania, a to z dôvodu poukazu na odklon od ňou uvádzaných rozhodnutí najvyššieho súdu. Následne najvyšší súd analyzoval sťažovateľkou uvádzané rozhodnutia. K rozhodnutiu sp. zn. 5MCdo/20/2009 najvyšší súd uviedol, že toto rozhodnutie sa nezaoberalo posudzovaním nároku po odstúpení od zmluvy o úvere, ale uprednostnením kratšej trojročnej premlčacej doby podľa Občianskeho zákonníka pred štvorročnou premlčacou dobou podľa Obchodného zákonníka. Podľa najvyššieho súdu tento právny názor nerieši otázku neplatnosti zmluvne dojednaných právnych následkov odstúpenia od úverovej zmluvy. K druhému rozhodnutiu sp. zn. 3Cdo/12/2016 najvyšší súd uviedol, že toto rozhodnutie sa zaoberalo otázkou porušenia princípu právnej istoty a zákazu svojvôle súdneho rozhodovania nerešpektovaním právneho názoru dovolacieho súdu

vyjadreného v zrušujúcom rozhodnutí. K tomu uviedol, že toto rozhodnutie sa vôbec nezaobera hmotným, ale procesným právom. Ak sťažovateľka namietala procesné pochybenie okresného a krajského súdu, možno podľa najvyššieho súdu konštatovať, že v jej veci nedošlo k takému procesnému pochybeniu, ktorým sa zaoberalo ňou uvádzané rozhodnutie najvyššieho súdu. Najvyšší súd poukázal na to, že hoci vo veci sťažovateľky bolo skoršie rozhodnutie okresného súdu krajským súdom zrušené, došlo k tomu z dôvodu, že okresný súd v prvom rozhodnutí žalobu pre nesprávne právne posúdenie § 506 Obchodného zákonníka zamietol. Vysloveným právnym názorom krajského súdu v zrušujúcom rozhodnutí sa okresný súd, ako aj krajský súd riadili, pretože vec bola prejednaná a rozhodnutá v intenciách § 506 Obchodného zákonníka, keď považovali za preukázané, že došlo k riadnemu odstúpeniu od zmluvy o úvere a k žiadosti o okamžité splatenie úveru, a zároveň ustálili, že daná zmluva o úvere nie je zmluvou spotrebiteľskou. Preto najvyšší súd dospel k záveru, že nedošlo k nerešpektovaniu záväzného pokynu súdu vyššej inštancie, a teda ani k odklonu od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

III.

7. Vo vzťahu k napadnutým rozhodnutiam sťažovateľka v ústavnej sťažnosti pokračovala vo svojej argumentácii, ktorú použila už v konaní pred všeobecnými súdmi. K rozhodnutiu najvyššieho súdu sťažovateľka uviedla, že najvyšší súd (i) nad rámec dovolacích dôvodov dospel na rozdiel od nižších súdov k tomu, že zmluva o úvere nie je zmluvou spotrebiteľskou; (ii) dospel k tomu, že uznesenia ústavného súdu nenapĺňajú znaky ustálenej rozhodovacej praxe, a (iii) nevysvetlil, prečo vec neposúdil podľa rozhodnutia sp. zn. 5MCdo/20/2019, podľa ktorého v prípade duplicitnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva je dôvodné aplikovať občianskoprávnu úpravu, a nie podnikateľské právo. Tým podľa sťažovateľky došlo k porušeniu jej základných práv, keďže v obdobnej veci bolo rozhodnuté protichodným spôsobom.

8. Najvyšší súd, krajský súd a žalobca, ktorý bol v konaní o ústavnej sťažnosti zúčastnenou osobou, žiadali ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

IV.

9. Ústavnoprávna argumentácia sťažovateľky má dve roviny. Na strane jednej vo vzťahu k rozhodnutiu krajského súdu sťažovateľka pokračuje v argumentácii, ktorú použila na všeobecných súdoch a ktorej podstatou je, že na jej zmluvný vzťah s bankou treba použiť Občiansky zákonník, podľa ktorého sa pri odstúpení od zmluvy zmluva od počiatku zrušuje (§ 48 ods. 2 Občianskeho zákonníka) s tým, že strany sú si povinné vrátiť to, čo podľa zmluvy dostali (§ 457 Občianskeho zákonníka). To by v prípade sťažovateľky znamenalo, že je banke povinná vrátiť len istinu poskytnutého úveru. Na strane druhej sťažovateľka vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu argumentuje tým, že nastolená otázka už bola vyriešená v ňou uvádzaných rozhodnutiach, a preto najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí jej dovolanie nesprávne odmietol, keď neidentifikoval, že krajský súd sa pri riešení veci odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe.

IV.1. Napadnuté rozhodnutie krajského súdu

10. Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou,

prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je arbitrárny alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

11. Z odôvodnenia rozhodnutia okresného súdu a napadnutého rozhodnutia krajského súdu je zrejmé, že súdy vychádzali z nesporného skutkového stavu veci. V konaní pred všeobecnými súdmi bolo zistené, že sťažovateľka ako dlžník s bankou ako s veriteľom uzavrela zmluvu o úvere, ktorý v dohodnutých splátkach riadne nespĺcala, čo viedlo k tomu, že banka ju požiadala o predčasné splatenie úveru. Zmluva o úvere bola uzavretá podľa Obchodného zákonníka a aj preto bolo predčasné splatenie úveru posúdené podľa Obchodného zákonníka s tým záverom, že tento úkon banky nemá za následok zánik povinnosti sťažovateľky zaplatiť banke okrem istiny úveru aj úrok a poplatky. Podľa sťažovateľky malo byť odstúpenie od zmluvy posúdené podľa Občianskeho zákonníka.

12. Zmluva o úvere medzi bankou a sťažovateľkou bola uzavretá ešte v roku 2005 a je zrejmé, že strany vychádzali z toho, že sa uzaviera podľa Obchodného zákonníka. Iný prístup by ani nebol možný, keďže § 261 ods. 3 písm. d) a e) vtedy účinného Obchodného zákonníka konštruoval zmluvy týkajúce sa úverov a rôznych iných peňažných vzťahov ako absolútne obchody. Z obsahu zmluvy o úvere je zrejmé, že sa netýka podnikateľskej činnosti sťažovateľky, a preto je správne túto zmluvu posudzovať ako zmluvu spotrebiteľskú podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o spotrebiteľských zmluvách. Napriek tomuto nemožno dospieť k záveru, že na čiastkovú otázku právneho vzťahu sťažovateľky a banky by mali byť použité vybrané ustanovenia Občianskeho zákonníka o odstúpení od zmluvy.

13. Obchodný zákonník konštruuje výslovne spotrebiteľské vzťahy, a to nielen zmluvu o úvere, ale napr. aj zmluvy o bežnom a vkladovom účte, resp. vzťahy z cestovného šeku, ako absolútne obchody. To, že spotrebiteľskú zmluvu možno uzavrieť aj podľa Obchodného zákonníka, je zrejmé zo znenia § 369 ods. 3 Obchodného zákonníka, podľa ktorého ak záväzok vznikol zo spotrebiteľskej zmluvy a dlžníkom je spotrebiteľ, možno dohodnúť úroky z omeškania najviac do výšky stanovenej podľa predpisov občianskeho práva. V tomto ustanovení zákonodarca jednoznačne akceptuje vznik spotrebiteľských vzťahov i v režime Obchodného zákonníka. Nielen preto vôbec neobstoja názory o údajnej nevýhodnosti Obchodného zákonníka pre spotrebiteľa, ktoré vychádzajú z eklektívneho a izolovaného porovnávania niektorých právnych inštitútov v ich úprave podľa Občianskeho a Obchodného zákonníka. Nepochybne niekedy je Obchodný zákonník pre spotrebiteľa ako dlžníka nevýhodný (napr. na prvý pohľad, no nie v každom prípade, v určení premlčacej doby štyroch rokov, na rozdiel od trojročnej premlčacej doby podľa Občianskeho

zákonníka), no inokedy je pre dlžníka spotrebiteľa výhodnejšia aplikácia Obchodného zákonníka namiesto Občianskeho zákonníka (napr. pri určení dĺžky premlčacej doby po uznaní záväzku, keď Obchodný zákoník určuje premlčaciu dobu štyroch rokov a Občiansky zákoník desiatich rokov).

14. Záver okresného a krajského súdu o tom, že na vzťah sťažovateľky a banky neboli použité ustanovenia Občianskeho zákonníka o odstúpení od zmluvy, nepopiera účel a význam zákonného predpisu a rovnako nie je výsledkom zjavného omylu v právnej argumentácii. Preto je ústavná sťažnosť vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu krajského súdu nedôvodná.

IV.2. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu

15. Sťažovateľka svoje dovolanie proti rozhodnutiu krajského súdu odôvodnila § 421 písm. a) Civilného sporového poriadku, podľa ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, pričom poukázala na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/12/2016, 5MCdo/20/2009 a rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 402/2013. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí dôsledne analyzoval právne závery oboch rozhodnutí najvyššieho súdu, a čo je podstatné, rozlišoval, či sa tieto právne závery vzťahujú na skutkový stav zistený v konaní pred okresným a krajským súdom. Vo vzťahu k obom rozhodnutiam skonštatoval, že sa týkajú iných právnych otázok ako následkov odstúpenia od zmluvy o úvere, keď uviedol, že rozhodnutie sp. zn. 5MCdo/20/2009 sa týkalo uprednostnenia premlčacej doby podľa Občianskeho zákonníka a rozhodnutie sp. zn. 3Cdo/12/2016 zákaz svojvôle súdneho rozhodovania nerešpektovaním právneho názoru odvolacieho súdu. Metódu argumentácie najvyššieho súdu určil v dovolaní obsiahnutý dovolací dôvod. Najvyšší súd správne a z pohľadu základných práv sťažovateľky konformne postupoval metódou rozlišovania kauzy sťažovateľky a právnych záverov uvádzaných rozhodnutím, o ktorých sťažovateľka tvrdila, že neboli správne použité v rozhodnutí krajského súdu. Následne najvyšší súd správne dospel k záveru, že krajský súd sa pri riešení veci neodchýlil od týchto sťažovateľkou nepriliehavo uvádzaných rozhodnutí odvolacieho súdu. K tejto argumentácii sťažovateľky už možno len dodať, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5MCdo/20/2009 sa vzťahuje na zmluvu o poskytovaní telekomunikačných služieb, teda zmluvu, ktorú zo zákona nemožno považovať za absolútny obchod. Preto sa v tomto rozhodnutí neriešila otázka, či ide o absolútny obchod, ale otázka, či je možná dohoda o voľbe Obchodného zákonníka na spotrebiteľský vzťah, ktorý by bol inak vzťahom podľa Občianskeho zákonníka.

16. V uvedenej súvislosti je z pohľadu základných práv sťažovateľky správna metóda argumentácie najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí, keď sa najvyšší súd osobitne vysporiadal aj s argumentáciou sťažovateľky vo vzťahu k rozhodnutiu ústavného súdu. Najvyšší súd explicitne uviedol, že ústavný súd sa v uznesení sp. zn. I. ÚS 402/2013 z 19. júna 2013 nezaoberal hmotnoprávnym posúdením veci, ale z pohľadu ochrany základného práva podľa čl. 46 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru riešil otázku arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu. K tomu konštatoval, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom strán konania. Z toho je zrejmé, že najvyšší súd nad rámec § 421 písm. a) Civilného sporového poriadku sa rozlišovaním vysporiadal aj s iným rozhodnutím ako so svojim vlastným

rozhodnutím a zrozumiteľne zdôvodnil to, že toto rozhodnutie nemožno použiť na vec sťažovateľky.

17. Závery najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí sú v súlade s jeho úlohou, tak ako vyplýva z § 421 písm. a) Civilného sporového poriadku, pričom jeho argumentácia ako dovolacieho súdu nepopiera účel a význam ustanovenia procesného predpisu o dovolaní. Práve naopak, najvyšší súd ústavne konformne použil metódu rozlišovania použiteľnosti záverov svojej vlastnej rozhodovacej činnosti a rozhodovacej činnosti ústavného súdu a dospel k záveru, že krajský súd nerozhodoval v rozpore s ustálenou rozhodovacou činnosťou. Takáto činnosť je celkom súladná so základnými právami sťažovateľky, ktorých porušenie namieta. Preto je ústavná sťažnosť vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu nedôvodná.

18. Podľa § 67 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov k výroku a odôvodneniu rozhodnutia pripája odlišné stanovisko sudca Peter Straka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2021

Robert Šorl
predseda senátu